

PILONII DE REZISTENȚĂ AI BIBLIOTECII: IERI, AZI, MÎINE

Vlad POHILĂ

Faptul că am pus problema „stîlpilor” pe care se sprijină valoarea și prestigiul unei biblioteci la cele trei timpuri gramaticale și filozofice: trecut, prezent, viitor – nu ar trebui să mire, dat fiind faptul că, în linii mari, cei mai importanți dintre acești „piloni” au fost, rămîn și vor fi identici secole de-a rîndul. Scurgerea grabnică a timpului introduce doar anumite rectificări, completări, ajustări la nevoile unei epoci concrete, la necesitățile specifice oamenilor, popoarelor dintr-un veac sau o perioadă istorică anume.

Cum a impresionat Biblioteca din Alexandria prin bogăția fondului său de literatură, la fel de mult impresionează, prin același indice, Biblioteca Congresului SUA. Colecțiile de documente ale bibliotecilor mari, celebre, solicitate sînt nu numai bogate, variate, dar și cuprinzătoare, ele adunînd, pe cît e posibil, maximum de cărți din trecut și toate tipăriturile din epoca contemporană. Cum trezea admirația orășenilor și a călătorilor străini clădirea Bibliotecii Patriarhiei din Constantinopol, pînă la căderea, sub loviturile iataganelor, în 1453, a miraculoasei capitale bizantine, la fel încîntă ochiul omului contemporan edificiile unor biblioteci naționale, academice, municipale sau universitare din Paris, Londra, Berlin, New York, Copenhaga, Helsinki, Petersburg, Moscova, Tel Aviv, New Delhi etc. Și exteriorul, și interiorul acestor biblioteci reține atenția grație soluției arhitectonice, frumuseții și originalității construcției, dar, în egală măsură, și

prin funcționalitate, comoditate devine solicitată, celebră, unică în felul ei, o instituție bibliotecară.

Iată că am și amintit în rîndurile de mai sus despre doi dintre „pilonii de rezistență” ai unei biblioteci: **fondul de carte și localul, edificiul ei**. Alți „stîlpi” ce ar asigura bibliotecilor calitate și prestigiu la prezent, dar și la viitor, sînt, cu certitudine, mai puțin de ordin material, iar priviți din perspectivă temporală par a fi un apanaj al epocilor modernă și contemporană. Bunăoară, **tradițiile, respectarea unor tabieturi** specifice pentru o bibliotecă anume – despre acestea putem vorbi numai în cazul existenței pe un segment temporar cît de cît de durată a instituției bibliotecare. Totodată însă, respectarea tradițiilor pierde din valoare dacă bibliotecă nu **își sincronizează activitatea la exigențele contemporane, la provocările epocii**.

Anumite caracteristici ale activității bibliotecilor pot fi considerate ca specifice pentru perioada de timp în care trăim. Cu un secol în urmă, bibliotecarii erau preocupați de ceea ce numim acum **relații cu publicul cititor**, și totuși, acest sistem de relații nu avea nici pe departe anvergura și importanța ce li se atribuie astăzi. La fel și **manifestările culturale** – se desfășurau acestea și în biblioteci, deși, cel mai des aveau loc în cămine culturale, în case de cultură sau în atenee, instituții care astăzi, practic, au dispărut, locul și multe dintre funcțiile lor fiind preluate cu succes de biblioteci. Evenimen-

tele culturale organizate și realizate de biblioteci, în ultimele decenii, la noi, au prins a pune tot mai mult accentul pe **interactivitate**, pe **implicarea cititorilor**, și aceste modalități de atragere a unui număr în continuă creștere de utilizatori ai bibliotecii la activități culturale dintre cele mai variate trebuie considerate o realizare de seamă a epocii contemporane. De vremurile „noastre”, mai recente, țin și „rectificările” în activitatea bibliotecară datorate unor discipline total moderne cum ar fi **managementul și marketingul (marketingul)**. La noi, cu vreo 30 de ani în urmă, și cu vreo șapte-opt decenii în urmă, în Europa de Vest și în SUA abia de se auzea de aceste materii, iată însă că în prezent buna funcționare a bibliotecilor este de neconceput fără ele! Modernizarea instituțiilor bibliotecare se face și prin punerea în aplicare a unor nevăzute **tehnologii**, echipamente, alte realizări ale intelectului uman din a doua jumătate a secolului trecut. Își poate imagina astăzi cineva o bibliotecă funcțională fără **internet**, fără alte tehnologii înrudite? Că mai există la noi, în R. Moldova, dar și în alte țări ex-sovietice sau ex-comuniste, biblioteci sătești sau comunale (poate chiar și unele orășenești!) fără internet – nu e decât un fapt extrem de regretabil, care, mai curînd e, de fapt, un accident al istoriei ce trebuie să fie și va fi înlăturat.

Tema valorilor ce conferă prestigiu bibliotecii în epoca modernă poate fi dezvoltată în diverse planuri, direcții, aspecte. Am dori să revenim însă la o fațetă tradițională, de la origini, a existenței bibliotecilor, și anume la ceea ce numim acum **personalul bibliotecii**. Nu mai e cazul să insistăm că fără personal o bibliotecă este ca și moartă, devine un fel de piesă de muzeu chiar și în prezent, cînd realizările științei și tehnicii ajută extrem de mult, iar pe alocuri – și substituie omul la locul său de muncă. Dacă am recurge la o metafo-

ră: biblioteca este o grădină cu zarzavat, dar și cu o mică pajiște pentru păsări și vite domestice, dar și cu flori „pentru frumusață”, cum se spune la țară, la noi – ar fi greu să stabilim care din componentele acestei imaginare, simbolice grădini poate fi asociat cel mai bine cu personalul bibliotecii. Solul, arat și semănat? Izvorul cu apă limpede? Legumele, fructele sau florile? Păsările sau poate, mai curînd, miinile dibace ale gospodinei – acestea rezistă la o comparație adecvată? Se pare că fiecare din aceste elemente are tangențe, mai directe sau mai îndepărtate, cu munca bibliotecarilor, cu rostul activității lor cotidiene.

A fi *competent, amabil, fidel profesiei, „amant credincios”* al cărții și „slugă sirguincioasă”, dar și demnă a cititorilor – sînt niște cerințe ce rămîn valabile secole de-a rîndul față de cel care s-a angajat să lucreze ogorul activității bibliotecare. Despre exigențele acestea, care cu timpul trebuie să se transforme în calități, s-a scris mult, ele constituie obiectul unor cursuri universitare, al unor teze de doctor, al unor studii și monografii dintre cele mai solide. În acest context pare ciudat faptul că – cel puțin așa cum am putut noi stabili – se scrie și se vorbește cu mult mai puțin despre cei care stau în „**vîrfurile piramidei biblioteconomice**”, adică despre **șefii de bibliotecă**. De fapt, nu este exclus să existe studii speciale și chiar solide despre conducătorii instituțiilor bibliotecare, dar trebuie să recunoșc: nici nu am stăruit să le caut, să le consult, să le studiez, pentru că de mai multă vreme încerc a-mi forma o imagine proprie despre omul-bibliotecar și despre omul-conducător de bibliotecă. În rîndurile ce urmează voi contura chipul „din cuvinte” al unui șef de bibliotecă: cum este el, cum ar trebui să fie, cum l-aș vedea eu personal, ca utilizator al bibliotecii, dar și ca om ce găsește în carte și în bibliotecă cel mai *blînd prieten al sufletului meu*, ca

să-l parafralez pe Eminescu, cel din sonetul *Cărțile*, dedicat lui Shakespeare.

Este o sarcină destul de dificilă a stabili ordinea în care trebuie puse în evidență cerințele față de un bibliotecar-conducător, respectiv, virtuțile prin care acesta devine o personalitate demnă de prețuirea și chiar de admirația contemporanilor. Tocmai de aceea, după mai multe tentative de a face o anumită ordine în enumerarea ce urmează, am lăsat baltă ideea de rigurozitate, luând decizia de a înșira, pur și simplu, aceste exigențe / valențe, iar persoanelor interesate nu le rămâne decât să le aranjeze în consecutivitatea pe care o găsesc mai potrivită cu firea lor, dar și cu statutul muncii într-o bibliotecă.

Așadar, în opinia noastră, un șef de bibliotecă trebuie să fie, mai întâi de toate, unul dintre acei „piloni” care asigură durabilitatea casei mari a comunității – așa vedem noi biblioteca – iar prin această durabilitate liderul conferă prestigiu instituției bibliotecare, asigură buna ei funcționare în epocă și dănuirea ei cu demnitate în viitor. Pentru aceasta, el (ea) nu poate fi altfel decât: *foarte competent(ă) în materie*, un as în profesia aleasă și practică; un *creator de bune relații cu subalternii și cu colegii de breaslă, ziditor de punți între instituțiile îngemănate din preajmă și situate la distanțe mai mari...* În termeni actuali, liderul unei biblioteci, pentru a avea o muncă eficientă sau chiar de succes, trebuie să fie un excelent manager, aidoma unui țăran gospodar dintre cei care erau numiți în trecut atât de frumos: „*fruntea țării*”. De aici nu e decât un pas pentru a fi *autor de inițiative, de idei și evenimente noi*, originale, inovative, la unison cu ritmurile vieții secolului în care ne este dat a ne duce crucea. Aceste idei sau inițiative, de obicei, răsar din *propria gândire sau imaginație*, dar, firește, pot avea ca *sursă de inspirație și împlinirile de vîrf ale unor instituții similare din lumea largă*. La rîn-

du-i, unui lider bibliotecar ajuns la cota unui apreciabil management, îi stă bine să împărtășească și altor colegi din propria experiență – dozat sau generos – e deja o chestiune de discreție profesională. *Colaborarea cu alte instituții similare, proiectele în parteneriat* constituie un imperativ al epocii contemporane. În acest sens, BM „B.P. Hasdeu” poate fi și obiectul mîndriei angajaților ei, și un model pentru alții: nouă biblioteci deschise cu colegii din România; încă șase funcționând grație conlucrării cu instituții de cultură din alte țări... Experiența omenirii ne demonstrează că deschiderea spre alții este răsplătită din plin, inclusiv prin generarea unor noi idei, inițiative, proiecte. Această gratificare, chiar dacă nu vine imediat, cu certitudine se face simțită peste ani.

Oricît de *sobru* – pentru că așa i-o cere statutul – un șef nu poate fi decât *extrem de amabil, binevoitor, generos* chiar, cu subalternii și doar în cazuri de forță majoră își poate demonstra severitatea (preferabil e că și atunci să fie mai mult o imitare a severității!). Aici se impune o pauză: a nu se confunda sobrietatea – necesară și apreciată de toată lumea – cu gravitatea excesivă, nici emotivitatea – cu familiarismele gratuite. Aroganța, dar și mofturile, oricît de efemere, trebuie din start scoase din lista uzanțelor...

S-ar părea că e o axiomă și totuși, merită să o repetăm: nu poate fi bibliotecar în genere, cu atît mai puțin *nu poate fi un șef de bibliotecă ce nu ar citi...* – *mult, continuu*, fie de-a fir a păr, fie pe diagonală; oricum lectura este o parte indispensabilă a muncii, dar mai ales a prestației celui ce s-a decis să-și lege destinul de carte și de bibliotecă. Nu este însă de ajuns să citim... *mai e nevoie să și prezentăm altora impresiile noastre de lectură*, cu atît mai mult cu cît vastul evantai de manifestări culturale necesită și o astfel de implicare a bibliotecarului. Astfel apare și doleanța / necesita-

tea ca un bibliotecar, cu deosebire un șef de bibliotecă – să fie *un bun orator, un moderator* pe potrivă de evenimente culturale; la modul ideal – să fie și *un captivant povestitor*, de multe ori – și *un recenzent, un cronicar, un istoric și critic literar*.

Un șef ideal – tocmai că ideal, deoarece calitatea la care țin să mă refer în continuare nu este dată chiar oricui – așadar, *un șef ideal trebuie să scrie*. În această situație intervin cel puțin trei ipostaze: să poată scrie, să dorească a scrie, să savureze însuși actul scrierii unui articol, eseu, studiu, manual; să cunoască fascinația scrierii unei monografii sau a unei tablete aniversare, căci în toate cazurile puterea dăruirii este la prima vedere aceeași, iar la o privire mai atentă – acea tainică forță a plămădirii textului este și unică, irepetabilă.

În fine, un lider de instituție (culturală și de oricare alt fel) nu că ar face bine, dar este dator *să aibă discipoli* – cât mai mulți, pentru a fi și cât mai diferiți acești învățaței. Cinci degete are o mână și nu seamănă unul cu altul, darămite membrii unei echipe! Măiestria, marea virtute a unui conducător rezidă în a constitui, apoi a

consolida această micro-comunitate profesională, în pofida (sau poate că tocmai datorită) acestei diversități de caractere, niveluri de pregătire, moduri de abordare a realității etc. *Cimentarea echipei* se obține printr-o grijă continuă, sinceră, dezinteresată față de colegii / subalternii cu vechime mai mare sau mai mică în muncă, dar și prin „alimentarea” colectivului cu cadre proaspete...

Acum, dacă ați citit acest articol, vreau să vă întreb: v-a amintit de ceva textul de mai sus; ați identificat pe cineva în expunerea operată de noi? Cred că da, pentru că eu unul, deși nu mi-am propus acest scop, am făcut o ***schiză de portret Bibliotecii Municipale și directorului ei general, dna Lidia Kulikovski***. Numai întâmplarea a făcut ca acest editorial să apară în chiar luna când doamna șefă, dr. conf. univ. Lidia Kulikovski are o aniversare. De nu credeți în pure întâmplări și coincidențe – vă rog să mai citiți o dată acest material sau și mai bine – altele ce reflectă mai clar, mai amănunțit, mai edificator starea unei biblioteci, respectiv, aerul pe care-l respiră simplii lucrători, dar și conducătorii de biblioteci.